

מראה מקומות מעילה יג

משנה חלב המוקדשין וביצי תורין לא נהנין ולא מועלין

תוס' ד"ה חלב המוקדשין כתבו דהחלב אסור בהנאה מה"ת, שהרי אפילו חלב של פסוה"מ שנפדו יש איסור הנאה מה"ת, (והביאו בשם י"מ שרצו לפרש דאינו איסור הנאה על החלב אלא שיש איסור לחלוב, ע"ד איסור גיזה שהאיסור היא המעשה הגיזה ואין איסור הנאה על הצמר, אבל תוס' הוכיחו דלא כן אלא שהאיסור היא על החלב עצמה, וע' **תוס' בכורות כה: ד"ה שער** דהאיסור היא רק ליהנות מהחלב וליכא איסור על מעשה החליבה.) וכתבו כאן תוס' למה ליכא מעילה על החלב וביצים, משום שאינה ראויה ליקרב על המזבח לכן לא הוי קדשי ה', וגם הם אינם חלק מגוף הבהמה (לעומת דם).

לגבי מה עושים עם החלב וביצים, **בסוגיא לעיל יב:** מבואר "כל מקום שאמרו חכמים קדוש ואינו קדוש דמיו יפלו ללשכה", **תוס' ד"ה דמיו יגיעו** כתבו דהיינו שמביאים ממנו נדבה, (ושם כתבו תוס' כגון חלב המוקדשין דדמיו יפלו לנדבה).

ע' **חזון איש בכורות ס' י"ח ס"ק י"ז ד"ה במעילה יב:** שהקשה מתוס' ד"ה במה דברים אמורים שכתבו הטעם דליכא מעילה על חלב וביצים היינו משום שלא ה' דעתו להקדישה, (משא"כ היכא שהקדיש חמור או תרנגולת לדמיהם אז נתכוון גם להקדיש הביצים והחלב). ולכאור' זה טעם אחר, ודלא כמו שכתבו תוס' בד"ה חלב המוקדשין.

הקדיש תרנגולת מועלין בה ובביצתה חמורה מועלין בה ובחלבה

תוס' ד"ה הקדיש תרנגולת מבואר הטעם שמועלים בה היינו משום שהקדש יכול למוכרה. הקשה **החזון איש (שם)** הרי יש דין העמדה והערכה (ולחד מ"ד אפילו בקדשי בה"ב בעי העמדה והערכה), ע' **גמ' חולין קלה**. מבואר דיש דין העמדה והערכה גם על צמר שנגזז מבהמת הקדש, כיון שה' חלק של הבהמה לכן אפילו אחר הגיזה א"א לפדותה משום דאינו ראוי להעמדה והערכה, (וע' **תוס' שם**). וע' שם בחזון איש מה שמחלק בין גיזה לחלב וביצים. ע' **בשו"ת מנחת ברוך ס' פ"ו** מה שהביא מהירושלמי (**מעשר שני פ"ג הל' ו'**), והובא בקהלות **יעקב מעילה סי' ד'**, שמבואר שם אופן אחר לתרץ למה ליכא כאן דין העמדה והערכה. אמנם, הביאו האחרונים הנ"ל שהרמב"ם לא יכול לפרש סוגיין ע"פ הירושלמי (ע"מ מה שמבואר ברמב"ם פ"ה הל' עירוכין י"ב, ובפ"ה הל' מעילה ה"ג), ולכן בהכרח צריך לתרץ באופן אחר קושיא הנ"ל איך אפשר לפדות החלב והביצים בלי העמדה והערכה, ובמנחת ברוך הנ"ל תי' באופן אחת, והחזו"א הנ"ל הוא אופן אחר לתרץ הרמב"ם (דיש חילוק בין צמר לחלב וביצים). וע' בקהלות **יעקב הנ"ל** מה שמוסיף בזה.

משנה כל הראוי למזבח וכו' בור מלא מים

רש"י ד"ה בור מלא מים כתב דראוי לבדק הבית ולא למזבח דלניסוך המים לא היו מנסכים אלא ממי השילוח. ע' **תוס' יב: ד"ה כל הראוי** שהוסיף דהמים ג"כ אינם ראויים לרחוץ הקרב והכרעיים שלזה היו משתמשים באמת המים שבעזרה. וע' **רשב"ם בב"ב עט.** ד"ה מים ג"כ כתב דמים מכונסים פסול לניסוך המים.

מה המקור דצריך דוקא מים חיים לניסוך המים, תוס' בסוגיין הביאו **הגמ' סוכה מח: "מנא הני מילי"**, ותוס' למדו דהגמ' שם מביא מקור דצריך דוקא מים חיים, אבל **רש"י שם ד"ה מנא ה"מ** למד באופן אחר, וע"ש **בתוס' ד"ה מנא ה"מ. וע' שיטה מקובצת בב"ב עט.** ד"ה **וקשיא לי לדעת רשב"ם** מה שהק' מהמשנה בסוכה דמבואר שאפשר ליקח מים מן הכיור עבור ניסוך המים, והרי הרמב"ם בפ"ה הל' **ביאת המקדש הי"ב** מבואר דמי כיור א"צ להיות דוקא מים חיים.

ע' **קרן אורה** על מה שכתבו תוס' בסוגיין דלרחיצת קרב וכרעיים אינו ראוייה שהיו משתמשים בהאמת המים שבעזרה, דמשמע שאם היו משתמשים במים אלו לרחיצת הקרב והכרעיים היו בהן מעילה, וע"ש מה שהקשה ע"ז.

רש"י ד"ה אילן מבואר דאיירי בדוקא בעצי גפן, אבל שאר פירות אינם ראויים למזבח, ולביכורים לא מתוקמא שהרי אינם קרבין על המזבח. ע' **רשב"ם בב"ב עט.** **ד"ה אילן מלא פירות** כתב ע"ד זה, דביכורים ניתנים לכהנים ואינו נחשב ראוי למזבח. אבל **רגמ"ה כאן** וכן **ברע"ב על המשנה** כתבו דביכורים נחשב ראוי למזבח. אמנם, **רגמ"ה בב"ב** כותב דביכורים לא היו קרבים על מזבח ולכן לא נחשב ראוי למזבח. ע' **אור שמח ביכורים פ"ג הל' א'** על מה שפסק הרמב"ם דביכורים נתחלקו לאנשי משמר, והביא דמח' תנאים היא בסוף ביכורים בין ר"י לחכמים, לר"י יש לו טובת הנאה ולחכמים נתחלקו לאנשי משמר, והביא ירושלמי שמבואר דהמח' היא האם נחשב ביכורים קרבן. וע"ש באור שמח מה שהסביר יסוד המח' ר"י וחכמים, ע"פ מה שנחלקו במכות יח: אם הנחת הביכורים מעכבת או לא. ולענינו לכאור' תלוי במח' זה האם פירות שהם ראויים לביכורים נחשבים ראויים למזבח.

הקדיש בור ואח"כ נתמלא מים וכו' מועלים בהם ואין מועילין במה שבתוכה

תוס' ד"ה אבל הסבירו דאין מועילין במה שבתוכה משום דחצר משום יד ואין יד להקדש. ע' **ברמב"ן בב"ב דף עט.** **ד"ה והא דאמרינן, ובריטב"א שם ד"ה בור ואח"כ נתמלא מים, ובחי' הר"ן שם ד"ה אבל הקדיש בור,** שביארו באופן אחר, דאף אם הקדש קנה ע"י חצר מ"מ אין מעילה אלא בדבר שנתקדש בפה. וע' **בקובץ שיעורים בב"ב אות רח"צ** מה שכתב דגם לדעת תוס' לפי ר' יהודה (שהוא הת"ק) הכלל היא אמת שאין מעילה אלא בדבר שנתקדש פה. וע"ע **ברשב"ם שם ד"ה אין מועילין** מה שהסביר בשיטת ר' יהודה.

בביאור יסוד הרמב"ן יש באחרונים ב' מהלכים, א' הקדושה חל לגמרי אבל נאמר תנאי בענין מעילה דדוקא כשחל ע"י קדושת פה יש מעילה. ע"ע בדברי הקצוה"ח ס' ר' ס"ק א', וע"ע **במנחת חינוך מצוה קכ"ז אות ח', שו"ת אחיעזר ח"ב ס' מ"ה ס"ק א', ח"ג ס' ס"ז ס"ק א', אור שמח הל' מעילה פ"ה ה"ו.**

יש עוד מהלך בהאחרונים בהבנת דברי הרמב"ן ע' **קהלות יעקב שבועות ס' כ', ושיעורי הגר"ש רוזנבסקי סנהדרין דף פד אות תל"ב** בשם הגר"ש שקאף דכוונת הרמב"ן דהיכא שהקדש קונה בקנין חצר ולא ה' קדושת פה, חל עליה דין ממון הקדש אבל מ"מ אין בה קדושה לענין איסור.

הפועלים לא יאכלו מן גרוגרות הקדש וכן פרה...ובגמ' מאי טעמא וכו'

רש"י למד דשאילת הגמ' היא רק על פרה בכרשיני תרומה, אבל פועלים מיעט קרא בפירוש "רעך" ולא של הקדש. **תוס' בד"ה הפועלין** וכן **בד"ה מאי טעמא** מבואר דשאילת הגמ' היא על פועלים. ע' **גמ' בב"מ פז: שם הביא הגמ' הדרשא של "רעך" ולא של הקדש, וע"ש בתוס' ד"ה רעך** שהקשה ע"ז מסוגיין.

שם בתוס' בתחילת דבריהם הקשו תוס' למה צריך קרא למעט שפועל אינו אוכל הרי מה התיר האיסור מעילה. ותירצו שם תוס' הו"א כיון שהתורה התיר האיסור גזל ה"ה שהותר לו גם איסור מעילה. וע' **חי' רבינו חיים הלוי פ"ח הל' מעילה ה"א** מה שכתב על התוס' שם, וע"ע **בגליונות חזו"א על הגר"ח** מה שהקשה על הגר"ח.